

Nr 235.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående avstående av kronans anspråk på äganderätt till vissa delar av de så kallade Skanörs store vång och Skanörs knä- eller norre vång samt Falsterbo vång; given Stockholms slott den 25 februari 1921.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bifogade utdrag av protokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars framläggande för riksdagen föredragande t. f. departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
Enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

A. E. M. Ericsson.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 februari 1921.*

Närvarande:

Statsministern VON SYDOW, ministern för utrikes ärendena greve WRANGEL,
statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST, MALM, BERG-
QVIST, HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, HANSSON.

T. f. departementschefen, statsrådet Ericsson, anförde:

I en den 16 januari 1919 dagtecknad, till chefen för finansdepartementet ingiven skrivelse har magistraten i Skanör med Falsterbo — under framhållande att en inom kammarkollegium verkställd utredning givit vid
Bihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 201 häft. (Nr 235.)

handen, att Kungl. Maj:t och kronan skulle kunna göra anspråk på äganderätten till all jord inom stadens jurisdiktion, därå icke mellankommit tjuguårig hävd — gjort framställning i syfte att åtgärder måtte vidtagas för avstående av den rätt, som kunde tillkomma Kungl. Maj:t och kronan till ägora i Skanörs och Falsterbo vångar. Magistraten har till stöd härför anfört huvudsakligen följande.

Laga skiften påginge i Skanörs store vång och Skanörs knä- eller norre vång såsom ett skifteslag samt i Falsterbo vång såsom ett skifteslag, och det vore av stor vikt såväl för jordägarna som för samhället, att dessa lagaskiftesförrättningar snarast bleve fastställda. Omkring 1,100 tunnland jord kunde då bliva föremål för rationellt jordbruk. På denna jord skulle med ordentlig brukning kunna framdrivas en trädgårdskultur jämförd med den på Amager. Lika viktigt vore att få jordbrukarna intresserade för en bättre skötsel av jorden samt att förmå driftiga och kapitalstarka jordbrukare från andra orter att köpa jord och inflytta. Det sålunda förväntade uppsvinget i jordbruket hotades nu av Kungl. Maj:ts och kronans anspråk, enär allt intresse för jordbrukets höjande därmed skulle bortfalla. Skulle kronan genom ett hundratal rättegångar tillvinna sig jorden i vångarna, bleve stadens invånare, vilka till större delen vore jordbrukare, ruinerade.

Till följd av remisser hava underdåniga utlåtanden över framställningen avgivits av kammarkollegium den 23 september 1919, av justitiekanslersämbetet den 25 februari 1920 och av jordkommissionen den 7 oktober 1920.

Kammarkollegium har överlämnat ett av kammaradvokatfiskalsämbetet i ärendet avgivet tjänstememorial med tillhörande »P. M. angående äganderätten till den inom staden Skanör med Falsterbo jurisdiktion belägna mark» ävensom taxeringsbevis rörande fastigheterna i vångarna. Sagda promemoria, vilken innehåller en utförlig redogörelse för vångarnas historia, torde få i avskrift biläggas statsrådsprotokollet.

I anslutning till förenämnda promemoria samt Kungl. Maj:ts proposition nr 101 till 1906 års riksdag angående avstående av kronans rätt till den s. k. Fiddevången ber jag att få lämna en kortfattad historik över vångarna.

*Historik över
vångarna.*

Skanör och Falsterbo, vilka numera bilda en stadskommun med benämning Skanör, eller Skanör med Falsterbo, utgjorde fordom två särskilda städer.

I närheten av köpstaden Skanör fanns under medeltiden en gammal kungsgård, vilken ägde bestånd ända fram till nyare tiden. Å dess mark

torde Skanörs och Falsterbo slott hava legat. Omfattningen av kungsgården lär icke kunna med full säkerhet bestämmas. Så mycket anses dock kunna fastställas, att i densamma ingått hela den halvö, som för närvarande tillhör rådhusrättens i Skanör med Falsterbo jurisdiktion och jämväl en del av det nuvarande Skytts härad.

Städerna Skanör och Falsterbo torde böra antagas hava upptagits på kungsgårdens mark. Mycket tidigt — i varje fall redan på 1400-talet — hava dock bodar och andra byggnader med tomter inom själva stadsområdena kommit att gå i handel och betraktas som enskild egendom.

Även den utanför städernas bebyggelser belägna jorden blev tidigt föremål för upplåtelser till enskilda. Under 1200- och 1300-talen uppdrov det rikliga sillfisket i Öresund en livlig handelsrörelse, särskilt i trakten av Skanör och Falsterbo. De danska konungarna upplåto härunder marknads- och bodplatser från kungsgårdens mark till tyska, vendiska, holländska och danska städer. Upplåtelseerna gällde blott under varje konungs regeringstid. För platserna betalades särskilda avgifter. Intet tyder på att Skanör och Falsterbo erhållit dylika upplåtelser. Bod- eller marknadsplatserna torde hava upptagit större delen av den s. k. Knävången eller udden norr om Skanör samt udden sydväst om Falsterbo, Ugleudde, ävensom en god del av den nuvarande Falsterbo vång.

Med fiskets avtagande från mitten av 1500-talet började de gamla fiske- och handelsplatserna övergivas av sina förra innehavare, och kronan förlorade sina inkomster därav.

Betesrätt samt rätt till skogsfång och torvtäkt å kronans marker vid Skanör och Falsterbo hava i viss utsträckning förekommit ända ifrån medeltiden. Redan på 1600-talet brukade borgarna den närmast staden belägna åkerjord, som numera ingår i Skanörs store vång och Skanörs knävång samt Falsterbo vång. Åtminstone från mitten av 1700-talet synas skiftena i vångarna hava gått i köp och byte de enskilda innehavarna emellan, liksom ock fasta meddelats å desamma.

Beträffande den intill vångarna belägna utmarken eller den s. k. Ljungen var äganderätten ännu på 1700-talet icke ostridig. Detta framgår, bland annat, utav ett av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Malmöhus län den 26 juni 1764 meddelat utslag i tvist mellan borgmästaren Magnus Grieses arvingar och staden Skanör om bättre rätt till skatteköp av ett utanför ljungmarken beläget marsvinsfänge. I detta utslag förmålte sig Kungl. Maj:ts befallningshavande ej kunna med något fullkomligt skäl och bevis inhämta, vem äganderätten till ljungmarken egentligen tillhörde, emedan den synts vid 1670 års jord-

revning ej blivit annorlunda ansedd än såsom en ofruktbar utmark och allmänning, vilken således till samfällt mulbete från äldre tider blivit nyttjad. Kungl. Maj:t, under vars prövning omförmälda tvist slutligen drogs, prövade genom utslag den 5 augusti 1772 rättvist förklara, att den eller de, som ville vinna någon förment rätt till ljungmarken, borde därom lagligen instämma stadens invånare, och att emellertid med skatteköp av marsvinsfånget komme att innehållas. Uti utslaget framhölls, att genom Kungl. Maj:ts brev den 14 november 1766 angående flygsandens dämpande i Skåne och Halland invånarna i Skanör medgivits rätt att så dädanefter som dittills, såsom deras enda tillgång till bränsle, betjäna sig av torvtäkt på den del av Skanörs utmark, som därtill nyttjades, men att å andra delen av utmarken, som vore bevuxen med pors, vilken hindrade den därstädes befintliga flygsandens utvidgande, porshuggning skulle vara förbjuden, samt att magistraten i Skanör borde därå hålla allvarsam hand. Härav torde framgå, att nyttjanderätten av utmarken då innehades av staden. Rängs, Kämpinge samt Stora och Lilla Hammars byamän anhängiggjorde därefter i slutet av 1770-talet vid Skytts häradsrätt rättegång mot borgerskapet och invånarna i Skanör och Falsterbo angående, bland annat, fastställande av rågång mellan byarnas och städernas utmark på Skanörs ljung. Under rättegången hade kronans ombud, befallningsmannen Peter Berg, angående kronans enskilda rätt till ljungmarken förklarat, att han icke kunde finna några sådana fullkomliga skäl och omständigheter, som kunde ådagalägga, att ljungmarken, med någon av de tvistande parter uteslutande, vore Kungl. Maj:t och kronan enskilt tillhörig. Under framhållande, hurusom ingen fråga om någon annans än parternas ömsom påstådda bättre rätt till tvisteparken kunde under rättegången komma under prövning, tillerkände Skytts härads synerätt genom dom den 28 april 1780 byamännen äganderätt i ljungmarken. Skånska lagmanssynerätten i Malmöhus län, varest städerna sökte ändring i berörda dom, utlät sig genom dom den 18 augusti 1780, att, som byamännens påstående ej sträckte sig längre i väster än till vissa av dem uppgivna rāmärken, funne lagmanssynerätten, att tvisten ej anginge den väster om dessa märken liggande delen av Skanörs ljung, utan förklarades denna del av ljuven med därutanför varande lägenheter såsom en Skanörs och Falsterbo ostridiga tillhörighet. Vad åter anginge parternas ömsom påstådda rätt till den öster om samma märken belägna delen av ljungmarken, prövade lagmanssynerätten rättvist och skäligt härads-synerättens dom i så måtto gilla och fastställa, att rågångarna mellan Skanör och Falsterbo socknar och utmark, å ena, samt byarnas sam-

fällda betesmark, å andra sidan; på Skanörs ljunng skulle då som i urminnes tider bliva och förbliva på i domen angivet sätt.

Beträffande den del av utmarken, som benämnes Fidden eller Fiddenvången, har kronan, efter av Kungl. Maj:t i proposition nr 101 till 1906 års riksdag därom framställt förslag, enligt Kungl. Maj:ts brev den 22 juni 1906 förklarat sig avstå från den rätt, som tilläventyrs kunde tillkomma kronan.

Kammaradvokatfiskalsämbetet har i sitt förut omförmälda tjänstememorial anført huvudsakligen följande.

Kammaradvokatfiskalsämbetet.

Av den vid memorialet fogade promemoria syntes ämbetet framgå, att i den mån jorden åkommen tjuguarig hävd icke lade hinder i vägen, kronan kunde göra anspråk på äganderätt till marken inom Skanörs knävång, Skanörs store vång och Falsterbo vång, vilka områden torde avses i den föreliggande framställningen. Laga skifte påginge för närvarande å Skanörs knävång och store vång, behandlade såsom ett skifteslag, omfattande 755 tunnland 20 kappland. Enligt instrumentet över en av förrättningsmannen den 23 november 1916 avslutad skiftesförrättning skulle, sedan 10.5778 hektar undantagits för samfällt behov, för de 106 innehavarna av de nuvarande 1,825 skiftena mark utläggas i 175 skiften. Bland dessa inginge såsom ett skifte om 1.0048 hektar den stadens borgmästare anslagna lönejord. Sedan förrättningen underställts magistraten i Skanör med Falsterbo, hade emellertid denna i utslag den 9 mars 1918, enär, såvitt handlingarna utvisade, rågångarna omkring skifteslaget ej vore fastställda eller eljest behörigen bestämda samt vid sådant förhållande rågångarnas sträckning bort bestämmas i den ordning 45 § i skiftesstadgan föreskreve, men så ej skett, funnit den sökta fastställelsen ej kunna meddelas, utan hade ärendet visats åter till förrättningsmannen. Jämväl å skifteslaget Falsterbo vång med en areal av 410 tunnland 8 kappland samt 1,396 skiften påginge laga skifte, vilket emellertid ännu icke torde vara av förrättningsmannen slutfört.

Skiftena i vångarna hade åtminstone sedan mitten av 1700-talet ansetts vara föremål för enskild äganderätt, och å mer än hälften av desamma — i Skanörs store vång och knävång cirka 850 samt i Falsterbo vång cirka 1,015 stycken — hade lagfart meddelats. Därest bestämmelserna om tjuguarig hävd skulle befinnas vara tillämpliga å nämnda skiften, torde förutsättningarna för dylik hävd föreligga för ett relativt stort antal — i Skanörsvångarna 271 och i Falsterbo vång 119 — och skulle dessas innehavare sålunda vara skyddade för anspråk från kronans sida. Beträffande övriga skiften inom vångarna torde utfallet av eventuella rättegångar, vilkas antal komme att bliva mycket stort, sannolikt minst lika med antalet skifteslotter, och vilka sålunda bleve förenade med avsevärda kostnader, naturligen icke kunna med full säkerhet förutses. Vidare torde kronan vid eventuell återvinning av sådan jord kunna, då god tro hos innehavarna torde få förutsättas, komma att kännas skyldig utgiva ersättning för nödig och nyttig förbättring (uppodling), varför behållningen kunde bliva avsevärt reducerad.

Uppenbart torde vara, att ett avstående av kronans rätt skulle innebära genomförande av den uppräckning för jordbruksnäringen i de huvudsakligen till detta näringsfång hänvisade och i allmänhet i små omständigheter levande stads-

invånarna, som lagaskiftena i övrigt möjliggjorde. Detta uppsving torde indirekt komma det allmänna till godo. Däremot skulle ett utkrävande av sagda rätt sannolikt innebära ekonomisk ruin eller åtminstone svårt avbräck för en stor del av befolkningen.

Vid ovan angivna förhållanden och med aktgivande å Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut år 1906 rörande Fiddevången ansåge sig advokatfiskalsämbetet böra tillstyrka bifall till den underdåniga framställningen. Tvekan torde kunna råda, huruvida kronan borde avstå sin rätt utan vederlag. Med hänsyn emellertid till de särskilda omständigheterna i detta ärende och vad billigheten därvidlag syntes bjuda, funne sig ämbetet, ävenledes med stöd av 1906 års ovan omförmälda beslut, böra ansluta sig till uppfattningen, att villkor om ersättning ej borde uppställas. Skulle vederlag ifrågakomma, torde detta ej böra sättas högre än till jordens markvärde i ouppodlat skick.

Emellertid syntes lämpligen böra uttalas, att detta kronans avstående av sin rätt icke avsåge den mark, som disponerades såsom lönejord av kronans och andra offentliga befattningshavare, samt icke innebure avstående av rätten till den övriga utom stadsplanerna men inom stadens jurisdiktion belägna mark jämte rätten till grund och vatten samt därmed förbundna nyttigheter utanför stadsområdets strandlinje. Vad beträffade sistnämnda jord hade ämbetet anhållit om stämning å staden Skanör med Falsterbo under yrkande, att kronan måtte förklaras framför staden vara ägare till de s. k. gårdejordarna Knäet, Toslussan och Gässlingekroken samt den del av den s. k. stadens utmark, som staden för närvarande innehade under äganderättsanspråk.

Kamm. ar.
kollegium.

För egen del har kammarkollegium anfört huvudsakligen följande.

Kollegium, som lika med advokatfiskalsämbetet ansåge grundad anledning föreligga för kronan att, i den mån de enskildas rätt icke skyddades genom åkommen hävd, göra anspråk på äganderätten till här ifrågavarande mark, funne likväl, med avseende å vad magistraten och advokatfiskalsämbetet därutinnan anfört, talande skäl föreligga för avstående utan ersättning av den rätt till marken, som kunde tillkomma kronan, och finge fördenskull hemställa om förslag till riksdagen att medgiva sådant avstående, dock att häri icke skulle inbegripas kronans rätt vare sig till den mark, som tilläventyrs disponerades såsom lönejord av kronans och andra offentliga befattningshavare, eller till den övriga utom stadsplanen men inom stadens jurisdiktion belägna marken jämte rätten till grund och vatten samt därmed förbundna nyttigheter utanför stadsområdets strandlinje.

Justitie-
kanslers-
ämbetet.

Justitiekanslersämbetet har förmält sig ur de synpunkter, ämbetet har att företräda, icke hava funnit anledning tillstyrka den föreliggande framställningen. Ämbetet anser den ovan omförmälda promemorian giva vid handen

att vid den tid, då Skåne blev svenskt, kronan haft äganderätt till all mark i nuvarande Skanörs store vång, Skanörs knävång och Falsterbo vång;

att hela sextonhundredatalet ut borgarna i Skanör och Falsterbo i allmänhet icke påstått äganderätt till nämnda mark;

att däremot redan i mitten av sjuttonhundratalet skiftena i vångarna gått i köp och byte de enskilda innehavarna emellan, liksom ock fasta meddelats å desamma; samt

att kronan emellertid varken genom de i saken omförmälda 1780 års domar eller annan rättshandling avhänts äganderätten till ifrågavarande mark.

Ämbetet yttrar vidare, att, även om god tro kunde presumeras i varje fall, då enskilda erhållit lagfart å skiften i vångarna, något vartill ämbetet ställde sig tveksamt, kronan likväl icke skulle sakna utsikt att återvinna 1,554 skiften i Skauörsvångarna och 1,277 skiften i Falsterbo vång. Beträffande frågan, huruvida staten borde till förmån för nuvarande innehavarna efterskänka sin rätt till dessa skiften, torde någon avgörande betydelse icke böra tillerkännas den omständigheten, att utgången av en eventuell rättegång icke kunde förutses med full säkerhet, lika litet som den omständigheten, att rättegångens utfall till kronans förmån eventuellt kunde medföra ett svårt avbräck för den enskilde. Dessa omständigheter torde nämligen merendels föreligga, när helst kronan anhängiggjorde återvinningstalan i fråga om densamma avhänd jord. Icke heller behövde man avskräckas av rättegångskostnaderna, synnerligast som man väl kunde så ordna saken, att endast ett mindre antal rättegångar utfördes, avsedda att verka prejudicierande. Slutligen torde statsmakternas år 1906 fattade beslut angående Fiddevången icke vara på något sätt bindande för frågan, huru statsmakterna borde besluta beträffande de betydligt större vångar, som den nu remitterade framställningen avsåge.

Jordkommissionen har förklarat sig finna övervägande skäl tala för att kronan avstår från den rätt till ifrågavarande områden, som kronan kan äga.

Jordkommissionen.

Inom kommissionen hava särskilda meningar uttalats av herr Wohlin, som ansett ärendet icke vara av natur att falla inom kommissionens uppdrag, samt av herr Lindhagen, vilken anförte huvudsakligen följande.

Det syntes visserligen billigt, att de små lägenhetsinnehavarna bibehölles vid sin hävdvunna rätt, men genom att dessa erhöile full äganderätt till jorden äventyrades å andra sidan, att ifrågavarande mark kunde komma att gå dem definitivt ur händerna. Vad magistraten såsom stöd för ansökningen anförte syntes giva vid handen, att framställningens syfte också vore att bereda lägenhetsinnehavarna tillfälle att sälja jorden till spekulanter. Ett dylikt upprepande av det tragiska ödet med kronans jorrdonationer till städerna syntes ej böra eller behöva i förevarande

Herr Lindhagens reservation.

fall upprepas. Av dessa skäl kunde den ifrågasatta jorrdonationen tillstyrkas blott på den vid donationen fästade betingelsen, att jordarna ej finge avhändas de bostadslägenheter, till vilka de nu brukades, vid äventyr att, därest så skedde, den doneerade jorden återginge till kronan. Samma villkor borde gälla, därest bostadslägenheterna sammansloges i en ägares hand eller en lägenhet förvärvades eller besuttes av person eller familj, som ej vore bosatt i staden. I den mån dylika jordar redan blivit med äganderätt överlättna till främmande, bosatta på andra orter, borde någon donation av jord från kronans sida sålunda icke ifrågakomma.

Slutligen har magistraten i Skanör med Falsterbo i skrivelse till chefen för finansdepartementet den 28 februari 1920 sökt göra gällande, att större delen av jorden i vångarna vid tiden för Skånes övergång i svensk besittning innehafts med äganderätt av borgerskapet, i vilket avseende hänvisats till en år 1661 av lantmätaren Nils Ericsson Hjurén upprättad karta samt en av magistraten den 16 augusti 1687 till skånska reduktionskommissionen avlåten skrivelse, ävensom att senare intagor skett i författningsenlig ordning.

Genom länsstyrelsens i Malmöhus län försorg hava införskaffats förteckning över samtliga ägolotter i Skanörs store vång och knävång, deras ägare och åsatta taxeringsvärden, hävdeförteckning angående ägorna i Falsterbo vång samt transumt av taxeringslängden angående samma ägor. På grundvalen av dessa handlingar torde jag få lämna följande upplysningar rörande de fastigheter, varom i detta ärende är fråga.

De 106 ägolotterna i Skanörsvångarna innehavas så gott som uteslutande av arbetare, fiskare, sjömän, hantverkare och övriga mindre näringsidkare, jordbrukare, handlande, ogifta kvinnor och änkor. En ägolott med 5,500 kronors taxeringsvärde tillhör kyrkoherdebostället, en ägolott med ett taxeringsvärde av 1,000 kronor utgör lönejord åt borgmästaren och en ägolott med 300 kronors taxeringsvärde innehaves av staden. 14 ägolotter hava vardera ett taxeringsvärde av allenast 100 kronor. Den högst taxerade ägolotten, som synes vara obebyggd, tillhör grosshandlaren P. O. Rosenström och har ett taxeringsvärde av 59,500 kronor. Endast ett tiotal ägolotter synas vara bebyggda. Av dessa har den högst taxerade ett taxeringsvärde av 30,000 kronor för hus och 11,300 kronor för tomt. Sammanlagda taxeringsvärdena för fastigheterna i Skanörsvångarna uppgå till 410,800 kronor, därav för jorden 345,200 kronor och för husen 65,600 kronor. Några egentliga villalägenheter synas icke förekomma i dessa vångar. — Även ägorna i Falsterbo vång innehavas till övervägande del av personer i

ungefär samma sociala ställning som dem, vilka, enligt vad förut sagts, besitta jorden i Skanörsvångarna. Klockarbostället angives innehåva två skiften med ett sammanlagt taxeringsvärde av 700 kronor och prästbostället 6 skiften med tillhoppa 2,100 kronors taxeringsvärde. I denna vång äro flertalet lägenheter bebyggda. Av lägenheterna äro 34 upptagna såsom villalägenheter, den högst taxerade med ett värde av 30,000 kronor för hus och 2,000 kronor för tomt. Sammanlagda taxeringsvärdena å villalägenheterna belöpa sig till 355,500 kronor för husen och 42,900 kronor för tomterna. En och annan av villalägenheternas ägare synes vara bosatt i staden. Å andra sidan innehavas vissa av övriga lägenheter, såväl bebyggda som obebyggda, av personer bosatta på andra håll. Tillhoppa äro lägenheterna i Falsterbo vång taxerade till 839,200 kronor. Härav belöper å tomterna och jordarna 236,400 kronor samt å husen 602,800 kronor, å jordbruksfastighet 194,800 kronor samt å annan fastighet 644,400 kronor.

Utredningen lämnar icke material för bedömande av värdet å de fastigheter i vångarna, därå tjuguarig hävd, på sätt ovan sagts, torde kunna göras gällande.

De ifrågavarande vångarna finnas upptagna å en av Gustav Ljunggren, på föranstaltande av kommittén till undersökning av grunderna för städernas beskattning, år 1853 upprättad karta över Skanör och Falsterbo med därtill lydande ägor, av vilken ett sammandrag finnes bilagt ovanberörda proposition till 1906 års riksdag. Enligt en till sagda karta hörande beskrivning innehåller Knävången 306 tunnland 10 kappland, Skanörs store vång 449 tunnland samt Falsterbo vång 410 tunnland 8 kappland.

Innan jag angiver min egen ställning till här föreliggande spörsmål, torde jag få med några ord omnämna den rättegång angående bättre rätt till de s. k. gårdejordarna Knäet, Toslussan och Gässlingekroken samt viss del av stadens s. k. utmark, som, enligt vad förut sagts, av kammaradvokatfiskalsämbetet anhängiggjorts mot staden.

Rättegång angående viss av staden innehavd jord.

I berörda rättegång åberopade advokatfiskalsämbetet vid rådhusrätten innehållet i en särskild promemoria »angående äganderätten till den inom Skanör med Falsterbo stads område belägna mark» av huvudsakligen samma innehåll som den promemoria, vilken av mig förut omförmälts. Staden yrkade talans ogillande och åberopade till stöd härför urminnes hävd å den omstämda jorden ävensom att kronan icke kunnat styrka, att den vid något tillfälle ägt *all* jord å halvön, eller kunnat utvisa gränserna för den jord kronan för flera hundra år sedan otvivel-
Bihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 201 häft. (Nr 235.)

aktigt där ägt. Advokattfiskalsämbetet bestred, att urminnes hävd vore i målet mot kronan tillämplig.

Den 18 september 1920 meddelade den av hovrätten över Skåne och Blekinge särskilt förordnade rådhusrätten utslag i målet och förklarade därvid i målet vara utrett:

att all nu omtvistad jord vore belägen väster om den gräns, som skånska lagmanssynerätten i lagakraftvunnet utslag den 18 augusti 1780 fastställt i tvist mellan borgarna uti städerna Skanör och Falsterbo, å ena, samt Rengs, Kämpinge, Stora och Lilla Hammars byamän, å andra sidan, ömsom käre och svarande, angående, bland annat, rätter rågång och laga skillnad på den så kallade Skanörs ljung mellan nämnda städers och byars utmark;

att synerätten i sitt berörda utslag — vilket dock såsom meddelat i tvist mellan parter, från vilka Kungl. Maj:t och kronan icke härledde sin nu påstådda rätt, icke vore för Kungl. Maj:t och kronan bindande — förklarat all väster om nämnda gräns belägna del av utmarken med där utföre varande fiskevatten och lägenheter såsom en städernas ostri-diga tillhörighet;

att städerna åtminstone allt sedan nämnda tid okvalt och ohindrat besuttit, nyttjat och brukat den städerna enligt synerättens utslag ostri-digt tillhörande utmarken;

samt att gårdejordarna Knäet, Toslussan och Gässlingekroken, som av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Malmöhus län uti resolution den 30 november 1779 blivit fastställda »till allmän inhägnad av samtliga borgerskapet i Skanör», blivit genom en år 1812 avslutad förrättning från omförmälda utmark utbrutna.

På grund härav och vad i övrigt i målet förekommit prövade rådhusrätten, som lämnade utan avseende invändningen att urminnes hävd icke vore mot Kungl. Maj:t och kronan gällande, rättvist ogilla käromålet.

Målet har av kronan fullföljts hos hovrätten.

*Departements-
chefen.*

På sätt av den föregående redogörelsen framgår skulle kronans anspråk på äganderätt till Skanörs store vång, Skanörs knä- eller norre vång och Falsterbo vång hava sin grund däri, att dessa vångar fordom utgjort tillhörigheter till den här belägna kungsgården utan att, såvitt visats, hava därifrån blivit med äganderätt vederbörligen upplåtna till enskilda. Den svenska kronans rätt härutinnan skulle givetvis vara att härleda från den danska kronan på grund av freden i Roskilde, enligt vilken Danmark till Sveriges konung och krona avstod och av-

trädde, bland annat, provinsen Skåne med alla därtill liggande städer, slott och fästningar, öar, skär, högheter, härligheter, jurisdiktioner, andliga och världsliga, skatter, ingälder, tullar, räntor och rättigheter till lands och vatten, såsom Danmarks och Norges konungar dem åtnjutit och besuttit.

Beträffande utsikten för kronan att genom rättegång återvinna jorden i vångarna kan jag givetvis icke med visshet uttala mig, men jag anser mig dock böra till jämförelse framhålla, att kronans talan i målet angående de s. k. gårdejordarna Knäet, Toslussan och Gässlingekroken samt viss del av den s. k. ljungen av underrätten ogillats. I fråga om sistnämnda fastigheter lärers råda i stort sett samma förhållande som beträffande jorden i vångarna. Oavsett emellertid, hur en eventuell rättegång skulle utfalla, synas mig synnerligen starka skäl tala för att kronan i detta fall avstår från en äganderätt, som till äventyrs skulle tillkomma kronan på grund av omständigheter, vilka äro förlagda så långt tillbaka i tiden som här skulle vara fallet. Då kronan icke åtminstone sedan 1600-talet framställt anspråk på äganderätten till jorden i fråga, vilken ostört fått gå i köp och byte enskilda emellan, synes rättskänslan kräva, att de enskilda innehavarna nu må förbli orubbade i sin långa besittning, där icke kronan av annan grund kan göra anspråk på jorden. Om ett medgivande i sådan riktning skall lämnas, synes skälig hänsyn till tredje mans rätt kräva, att det sker utan att rättegång om jorden utföres. Skulle nämligen jorden återvinnas till kronan, vore det visserligen möjligt att avstå äganderätten till förmån för innehavarna eller vissa av dem utan att dessa lede något större förfång, men eventuella in-teckningshavares säkerhet i fastigheterna komme genom återvinningen att gå förlorad. Då mer än hälften av skiftena i vångarna äro lagfarna och alltså kunna vara in-tecknade, skulle högst avsevärda intressen på antytt sätt kunna komma att stå på spel.

Ser man slutligen till den ekonomiska fördel för kronan, som genom en framgångsrik rättegång kunde vara att vinna, måste den i allt fall anses obetydlig i jämförelse med de intressen, som härav skulle åventyras. Att märka är, att kronan, i händelse av bifall till dess talan i äganderättsfrågan, med största sannolikhet skulle förpliktas att till vederbörande innehavare utgiva ersättning för byggnader och odlingar, då nämligen god tro hos innehavarna lärers få presumeras. Då taxeringsvärdena å enbart själva jorden uppgå till sammanlagt allenast 581,600 kronor och denna jord av allt att döma i sitt ouppodlade skick haft skäligan ringa värde, samt i varje fall, enligt vad förut sagts, ett stort antal fastigheter på grund av tjuguarig hävd torde vara undantagna

från kronans anspråk, skulle den ekonomiska vinsten av de övriga fastigheternas återvinning antagligen icke bliva särskilt stor. Med hänsyn härtill samt till övriga i detta fall föreliggande omständigheter synes mig kronan böra utan vederlag avstå från sina ifrågavarande äganderättsanspråk.

Från ett eventuellt avstående utan rättegång av kronans anspråk på äganderätt till jorden i vångarna synes, på sätt kammarkollegium ifrågasatt, böra undantagas den mark, som disponeras under boställsrätt eller såsom lönejord av statens eller andra offentliga befattningshavare. Taxeringsvärdena å dylik jord synas uppgå till sammanlagt 9,300 kronor. Något uttryckligt undantag för Knäet, Toslussan och Gässlingekroken eller annan mark torde, då avståndet gäller allenast jorden i Skanörs store vång, Skanörs knä- eller norre vång och Falsterbo vång, sådana dessa angivas å den av Ljunggren upprättade kartan, icke erfordras. Ej heller synas mig skäl föreligga för särskilt undantagande av den till fastigheterna hörande rätt till grund och vatten m. m.

På grund av vad sålunda anförts, får jag hemställa att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronan må avstå från de anspråk på äganderätt till de s. k. Skanörs store vång, Skanörs knä- eller norre vång och Falsterbo vång, sådana dessa finnas angivna å den av Gustaf Ljunggren år 1853 upprättade karta över städerna Skanör och Falsterbo med därtill hörande ägor, som tilläventyrs kunna härledas ur den omständigheten, att dessa vångar fordom ingått i ägoväldet för en i trakten belägen kungsgård; dock att härunder icke skall inbegripas den mark, som disponeras under boställsrätt eller såsom lönejord av statens eller andra offentliga befattningshavare.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bil. litt. . . . till detta protokoll utvisar, skulle till riksdagen avlåtas.

Ur protokollet:
Martin Philipson.

*Bilaga.***P. M.****ang. äganderätten till den inom staden Skanör med Falsterbo jurisdiktion belägna mark.**

I konung Valdemar II:s av Danmark jordebok av år 1231 upptages bland *konunglef* »Scanør (sid. 47 i O. Nielsens textuppl. Kbhvn 1873: »Hec pertinent in scania ad konunglef — — — — Scanør — — — —.»)

Konunglef i Danmark motsvarade Upsala öd i Sverige. Det var i motsats till konungens patrimonialgods (enskilda egendom) kronans, om man nu kan konstruera kronan såsom juridisk person vid denna tid. I varje fall var det jord, som konungen innehade i kraft av sitt ämbete, och som han ej ägde föryttra utan folkets samtycke. Med »Scanør» torde avses den gamla kungsgård, som låg i närheten av köpstaden Skanör (Nielsen s. 132 not. 11). Å denna kungsgård, som ägde bestånd såsom särskild jordbruksfastighet ännu år 1494 (i Falsterbo tullräkenskap år 1494 finnes en uppgift å »thet som ligger till Falsterbo» bl. a. »Ladegorden med syn affl.») kunde sistnämnda år sås »XI pund byogh och IX pund roff och XXX eller L tönner haffre». Å dess mark måste Skanörs och Falsterbo slott hava legat. Dessa, som nämnas redan år 1329 (Dipl. Suec. IV: 1 nr 2751), voro belägna, det förra strax norr om det nuvarande Skanör och det senare ett litet stycke söder om det nuvarande Falsterbo. Omfattningen av kungsgårdens mark lär icke kunna med full säkerhet bestämmas. Så mycket torde dock kunna avgöras, att den omfattade hela den halvö, som för närvarande tillhör rådhusrättens i Skanör med Falsterbo jurisdiktion och jämväl en del av det nuvarande Skytts härad. År 1401 den 11 november (Sv. Dipl. I nr 122) förklara nämligen biskop Peder och kapitlet i Roskilde sig hava mottagit av konung Erik och drottning Margareta i pant på åtta år Skanör och Falsterbo slott med tillhörande städer av samma namn och del av Skytts härad (»the slot oc feste Scanør oc Falsterbodhe oc markneth meth the twa köpstaedher Scanöraeby och Falsterbodheby oc meth swo meket aff Skötz heret, som her Jenz Dwe oc Gudmund nw i ar til the for:de slot hafde — — — — anamet oc wnfanget haue»). Från pantsättningen undantogs dock »pundaren på Scanør oc thet hvide oc sortae bodhe pa Scanør og Falsterbodhe». Biskopen och kapitlet återställde panten år 1407 efter erhållen gottgörelse (Sv. Dipl. I nr 828).

Städerna betraktades sålunda ännu såsom tillhörigheter till kronoeigendomen, och med kännedom om konunglefvets urgamla ålder lär det icke kunna betvivlas, att städerna upptagits på kungsgårdens mark. En annan sak är, att bodar och andra byggnader med tomter inom själva stadsområdena så småningom kommit att gå i handel och betraktas som enskild egendom, ehuru äganderätten i början säkerligen omfattat blott själva byggnaderna. Så intygar år 1407 fogden i Skanör Sven Jenssen m. fl., att Könike Wezel till

Stadsområdena.

Conrad Plöne försålt en i Skanör belägen bod med tillhörande tomt, som denne åter samma dag avyttrat till rådmannen Johan Hardenstæd (Sv. Dipl. I nr 877). År 1415 den 14 november intygar Kæl, fogde på Falsterbo, samt borgmästare och råd där, att Johanna Knopsdotter till borgaren i Falsterbo Bonde Petersson å riddaren Nils Svenssons i Ellinge vägnar avträdde bl. a. en bod i Falsterbo och ett bodställe på Ugle udde (Sv. Dipl. III nr 2155), och samma år den 8 januari skänker Laurentius Johannis, dekan i Roskilde och kanik i Lund, vissa gårdar i Skanör till S:t Lars kyrka i Lund (Sv. Dipl. III nr 2030). I fråga om utvecklingen av den privata äganderätten inom städerna kan anföras vad Steenstrup (»Studier over Kong Valdemars jordebog, Kbhvn 1874, sid. 130—134) säger: »Naar Byerne — — — — — ofte rejste sig omkring private Besidderes Ejendomme, omkring Klostre, Bispegaarde og Kongelige Borge, var det ju muligt, att der bestod det forhold i Kjøbstaden, at Indvaarnerne, som boede paa fremmed Grund, vore Faestere eller Lejetagere af jorden, der kun kunde overdrages og avhændes af Byens Herre. — — — — Vi gaa over til de Byer, som vore Konunglef (Krongods), og af hvilke man snarest maatte vente en saadan afgift¹ svaret. — — — — Som Hovedresultat kan — — — — siges, att Kongen i ingen af landets ældste Bye, som byggede paa Konunglef, har fordret nogen Skat af Grunden. I de yngre Byer, som vore Konunglef, har Kongen derimod vistnok fordret en Grundafgift. Saaledes svaredes der — — — — i Skanör en bestemt Afgift af hvert Bodested — — — — og disse Bodesteder gik ikke alene i Arf men overdroges ved Kjøb og Salg — — — —. Men selv om Kongen Oprindelig ejede Grunden, hvorpaa Byen laa, var Jorden senere bleven de enkelte Bymaends og Kongen fordrede sig aldrig betragtet som privatretlig Ejers af Grunden og Borgerne som Lejere.»

Marken utanför städerna.

I fråga om den utanför städernas bebyggelser belägna jorden ställer sig saken helt annorlunda. Konungen har här disponerat över marken på samma sätt som över konunglef i allmänhet. Förbudet mot avhändelse av sådan jord torde icke hava gällt mindre områden för allmänna behov såsom t. ex. för stadstomter, i synnerhet som ju med sådan upplåtelse icke ursprungligen avsågs övergång av äganderätten. Under 12- och 1300-talen tillkom ett annat allmänt intresse. Det rikliga sillfisket i Öresund uppdrev en livlig handelsrörelse, särskilt i trakten av Skanör och Falsterbo. Som detta medförde rikliga intäkter för de danska konungarna i form av tull och dylikt, tvekade de icke att på den gamla kungsgårdens mark i närheten av Skanör och Falsterbo städer upplåta marknads- och bodplatser åt ej mindre tyska, vendiska och holländska än även danska städer. Då konungen emellertid ej kunde avhända sina efterträdare någon jord, gällde dessa upplåtelser blott under den regerande konungens tid. För platserna utgjordes avgifter till konungen av samma grund som bodgäld utgjordes i städerna. Privilegier utfärdades för de olika städerna, i regel av varje ny konung såsom bekräftelse på företrädarens. Utanför marknads- och bodplatserna vid själva stranden torde fiskarplatserna hava varit belägna.

En handling, som angives vara utfärdad av Valdemar Seier (1202—1241) men i själva verket torde vara en i Lübeck senare uppgjord förteckning över

¹ Jordskyld.

de rättigheter, staden förut åtnjutit, intager den bestämmelsen, att en lübeckare, som vid Falsterbo ägde en bod, kunde vid sitt fränfälle lämna den i arv till sina närmaste anhöriga, *om han blott utgjorde vederbörlig skatt till konungen*. (Dipl. Suec. II: 2 nr 1706.) Att privilegier för Lübeck verkligen utfärdats framgår av konung Abels brev den 13 augusti 1251 (Dipl. Suec. I nr 849) om samma förmåner för Wismars borgare. Enahanda bestämmelser förekomma i Valdemar Atterdags Privilegier för Lübeck den 14 augusti 1326 (Dipl. Suec. III nr 2574) och i konung Kristoffers privilegier 1328 (Dipl. Suec. IV: 1 nr 2687) för samma stads borgare.

Såsom närmare framgår av de kartor, som fogats vid den av D. Schäfer utgivna »Das Buch des Lübeckischen Vogts auf Schonen» (Hansische Geschichtsblätter Bd IV. Halle a. S. 1887), var större delen av den s. k. Knä-vången eller udden norr om Skanör samt udden sydväst om Falsterbo, Ugle-udde, ävensom en god del av den nuvarande Falsterbo vång upptagen av dessa bod- och marknadsplatser, varje stads område på plattyska kallat »fit».¹ Innehavare voro tyska, holländska och vendiska samt danska städer. Intet tyder dock på att Skanör och Falsterbo haft sig upplåtna dylika fit. Dels torde städerna fortfarande hava varit relativt obetydliga, dels ock haft sin rikliga näring av handeln med livsförnödenheter för fiskar- och köpmanskolonierna. Några brev rörande upplåtelser av ovanberörda »fit» torde lämpligen böra anföras. — Den 12 juni 1280 upplater konung Erik Glipping till staden *Greifswald* ett område vid Falsterbo, kallat »vitta» (»dedimus et concedimus in terra Schanie in Falsterbode quendam campum, vittam nuncupatum»). Gränserna angivas i förhållande till andra fit (Dipl. Suec. I nr 883). År 1316 den 26 september (Dipl. Suec. III nr 2065) skänker konung Erik Menved staden *Har-derwijks* borgare ett fit (»unum locum qui fiit dicitur») i Skanörs marknad (»in nundinis nostris Skanör») till bebyggande och evärdelig disposition under marknadstiden för dem och deras efterkommande (»damus perpetuis temporibus inhabitandum et ordinandum tempore nundinarum ibidem pro ipsorum et suorum successorum libitu voluntatis»). Platsen skulle utmätas åt dem av herr Johan Kannæ i närvaro av *Lunds* och *Trälleborgs* borgare, vilket tyder på att dessa städer haft fit i närheten. — Den 18 augusti 1336 utfärdade Magnus Eriksson av Sverige, som då innehade Skåne, ett brev (Rydberg, Sveriges traktater II, Sthlm 1880—83, sid. 6; Dipl. Suec. IV: 2 nr 3246) till staden *Kampens* borgare, varigenom dessa, ehuru konungen vid sin kröning återkallat alla av honom själv eller hans företrädare givna privilegier i sina riken, medgävos att fortfarande besitta den plats, de under marknaderna i Skanör därstädes av ålder innehaft mellan slottet och Hölvikens² »indulgemus et concedimus gracie, quod locum in Skaneoor inter castrum ibidem et Hvyll situm, prout ipsum palis expositum et signatum hactenus ab antiquo consueueratis habere tempore nundinarum vestrarum, exnunc ad inhabitandum annis singulis nundinarum earundem, tenere, possidere et habere libere valeatis»). Den 18 oktober 1343 (Rydberg, Sv. Traktater II sid. 82; Dipl. Suec. V: 1 nr 3737) tilldömer konung Magnus staden *Anklans* borgare ett fit vid Falsterbo, sådant de inne-

¹ Jfr. de till Kungl. Maj:ts prop. nr 101 till 1906 års riksdag hörande kartor (riksdagstr.) och karta i Historisk tidskrift för Skåneland I före sid. 49.

² Höl- eller Foteviken är den vik, som Östersjön bildar på Skanörhalvöns norra sida.

haft detta område i konung Eriks av Danmark tid¹ och av ålder (»spacia et loca ipsorum vulgariter dicta fit in Falsterbothum cum omnibus et singulis limitibus et finibus dictorum locorum sicut in diebus magnifici principis domini Erici felicis memorie quondam regis Danorum et ab antiquis temporibus ipsi et eorum predecessores dicta loca tenuerunt»). Gränserna angivas noga och förbud meddelas för *Greifswald* och andra städer att göra intrång på området,² vilket uppläts med ärftlig besittningsrätt för marknadstiden (»dantes eisdem et eorum successoribus ius ett dominium predictam fit possidenti, tenendi et pro sue voluntatis libitu tempore nundinarum nostrarum³ ibidem libere occupandi»). — År 1344 den 25 augusti förbjuder vidare konung Magnus en var, som besöker marknaden i Falsterbo att ofreda *Ahus* borgares område där, kallat »Aosmannæfitt» (Dipl. Suec. V: 1 nr 3826). — Den 25 juli 1368 bekräftade konung Albrekt såsom »here des landes tho Schonen» staden Kampen i evärdlig besittning av dess fit vid Skanör och upplät samma dag dels ett fit vid Skanör till staden *Amsterdam* att evärdligen besitta och begagna (»to ewighen tiden brukliken vad vryy besitten vnd beholden») med samma rättigheter som staden Kampen ägde, dels ock på samma villkor ett fit åt staden *Brielle* (Rydberg, Sv. traktater II sid. 390—393). Förutom handelsprivilegier för Lübeck, Rostock, Stralsund, Wismar, Greifswald, Stettin, Kulm, Thorn, Elbing, Danzig, Königsberg, Braunsberg, Amsterdam, Enkhuysen, Wieringen, Staveren, Hindeloopen, Zierikzee och Harderwijk m. fl. tyska, baltiska och holländska städer utfärdade konungen nämnda dag brev om evärdlig besittningsrätt dels åt *Zierikzee* å ett fit vid Skanör, dels ock åt *Kulm, Thorn, Elbing, Königsberg, Danzig* och *Braunsberg* samt alla högmästarens av Preussen undersåtar å ett fit vid Falsterbo mellan lübeckarnas fit och de danska bodarna vid stranden (Rydberg, Sv. traktater II sid. 384—396). Den 9 oktober samma år bekräftade slutligen konungen staden *Staveren* i evärdlig besittning av det fit, staden av gammalt innehaft vid Skanör (Rydberg, Sv. traktater II sid. 400).

Upplätelserna av fit synas så småningom hava så tilltagit, att halvön icke räckte till för behovet av ökat utrymme. Så uttalas i ett av kyrkoherden samt borgmästare och råd i Skanör den 25 april 1410 utfärdat öppet brev (Sv. Dipl. II nr 1288) angående gränserna för den konungen tillhöriga jord därstädes (synbarligen den som disponerades för bodar och marknadsplatser och sålunda var avkomstgivande), att i konung Valdemars dagar hade bodarna i Hööl på båda sidor (om Hölviken) hört kronan till, och hade konungens fogde Bo Dörrsven uppburit all bodgäld och rättighet, som kunde i Hööl tillfalla konungen. Fogdens bod i Hööl hade stått på den sida, som Kampenborna numera sade vara deras. Åtskilliga andra jordar hade innehafts med tillstånd av konungens fogde, som uppburit avgift därför. — Detta synnerligen märkliga

¹ Konung Erik Glipping utfärdade den 27 juli 1283 privilegier för Lübecks, Wismars, Rostocks, Demmins, Stralsunds, Greifswalds, Stettins och Anklams borgare, vilka besökte de skånska marknaderna (Dipl. Suec. II nr 1723).

² Oenighet synes hava rätt mellan Greifswald och Anklam, ty år 1345 den 8 juni uppdrager Anklams råd åt rådet i Stralsund och Demmin att avgöra deras tvist med rådet i Greifswald om vissa områden vid Falsterbo, kallade fit (dicti Vittae). (Dipl. Suec. V: 2 nr 3953).

³ Anmärkningsvärt är att konungen talar om »vår marknad», uttrycket synbarligen anknutet till den av konungen ägda jord, varå marknaden hölls.

dokument utvisar dels, att den gamla kungsgårdens mark måste hava sträckt sig ett gott stycke in i det nuvarande Skytts härad och säkerligen omfattat en stor del av Stora Hammars socken,¹ dels ock att kronan förbehållit sig själv den direkta dispositionsrätten till en väsentlig del av den för bodplatser lämpliga marken. Mot slutet av medeltiden torde sålunda kronan själv hava disponerat ett avsevärt antal bodplatser, liksom ock enskilda herremän uppträdde i konkurrens med städerna. Så skänkte den 20 augusti 1527 konung Fredrik I till riddaren Johan Urne »en wor oc kronens iordt oc bodstedt liggendis paa Falsterboodt norden nest fran wor tholbodt streckendis seg vdy sin laenge eleffue faffuene fran östher oc till westher emellom Eline Staffens och her Henrich Agenszens boder och siiden vdy bredhe, vdy then wester ende op till forskreffne Eline Staffens boedt thij faffne och vdy bredhe then östher endi oc wedt thii faffuene».

Med fiskets avtagande från mitten av 1500-talet förlorade Skanör och Falsterbo sin forna betydelse, och de gamla fiske- och handelsplatserna övergavos av sina förra innehavare. Detta skedde dock troligen först under senare delen av århundradet. Den 17 september 1528 avsade nämligen Danmarks rikets råd en dom i tvist mellan Lübeckare och Danzigbor om ett fit på Falsterbo, vilken dom år 1530 stadsfästes av konung Fredrik I. Ännu år 1664 sökte emellertid och erhöilo genom regeringens brev den 22 mars s. å. Lübecks borgare tillstånd av svenska kronan, till vilken den danska kronojorden genom Roskildefreden övergått, att såsom dittills fiska vid skånska kusten samt att därför använda sina här och där i Skåne befintliga hus och byggnader, vilket tillstånd emellertid icke synes hava i nämnvärd grad utnyttjats; och i en av magistraten i Skanör och Falsterbo till skånska reduktionskommissionen den 17 augusti 1687 ingiven redogörelse för den till Skanör och Falsterbo lydande jord m. m. uppgives, att på »Falsterbo fiidh» (den nuvarande Fiddevången) i forna tider funnits åtskilliga kompanihus tillhöriga de vendiska städerna,² men att dessa hus då vore ödelagda och icke befintliga utom ett, som tillhörde »de lübske herrar» och även det ganska förfallet, varjämte magistraten tilllägger, att kronan då icke hade någon inkomst därav.

Med hänsyn till karaktären av de medeltida upplåtelsebrevten torde områdena i fråga få anses hava återfallit till kronan, då de icke längre användes för sitt ändamål. Även om *äganderätt* tillkommit de olika städerna var till sitt fit — vartill någon anledning dock i följd av jordens egenskap av oavhänglig kronojord och de bevarade upplåtelseurkundernas formulering ej synes föreligga — lärers densamma hava i följd av upplåtelsevillkoren upphört genom nonusus (bristande nyttjande). Att kronans *äganderätt* till den utanför själva stadsområdena belägna jord ansetts ostridig framgår av riksjägmästaren Axel Sparres brev den 5 augusti 1662 (1665 års LBV för Malmöhus län fol. 926), varigenom förklaras att, enär hejderidaren Nils Jönsson, vilken

¹ Ännu i slutet av 1600-talet var större delen av Stora Hammars socken av krono eller geistlig natur (blott 2 frälschemman) och enligt 1723 års jordebok voro hela Lilla Hammars by och Stora Hammars by, så när som på ett hemman, redovisade såsom krono.

² Här skulle ock enligt Schäfer Lübecks, Danzigs, Stralsunds och Rostocks fit hava legat, under det strax norr om Falsterbo legat Stettins och Kolbergs samt strax söder därom städerna Anklams och Greifswalds fit.

förordnats »att ibland annat hafwa opsicht på dhet *Kongl. Gehägen Falsterbo och Skanör samt till hammars Näs*» hade åtskilliga andra »Värf och beställningar annorstädes», så skulle han erhålla biträde i sitt ovanberörda uppdrag av länsmannen Nils Matsson i Stora Hammar, och skulle denne jämte hejderidaren hava ett vakande öga därpå, att ingen varken hemligen eller uppenbarligen fördristade sig att skjuta, hetsa eller fånga djur eller fåglar i samma Gehägen, som vore utmärkt med vissa pålar, nogsamt utvisande dess storlek. Att med »Kongl. Gehäg» avsågs mark, som enskilt tillhörde kronan, framgår av instruktion för riksjägmästaren Carl Hård den 30 maj 1638 § 1, varest upptages en förteckning för hela det dåvarande Sverige på »Kongl. Maj:ts och Kronans parker, *jageplatser*, djurgårdar, skogar och lunder men i synnerhet å de fridkallade eller kronans enskylte parker» (Brummer, Skogsförordningar, Sthlm 1787, sid. 9). Förbud utfärdas mot jakt och skogshygge å kronans fridkallade parker och i 8 § av instruktionen befullmäktigas riksjägmästaren att förordna *hejderidare* över varje *fredkallad park*.

Inskränkta
nyttjande-
rätter å
krono-
marken.

Redan under 1200-talet ägde bönderna i Danmark rätt att från kronoallmänningar hämta virke till husbehov. Ätminstone i Skåne, Halland och Blekinge var emellertid denna rätt beroende av den regerande konungens tillstånd. Från slutet av 1200-talet finnes en förordning av en konung Erik, troligen Erik Menved (Schlyter, Skånelagen V: 4, sid. 459 ff.), som ger innevånarna i Bara härad tillstånd (licencia) att i allmänningsskogarna (in silvis que dicuntur allmenning) hugga ved. Detta privilegium bekräftades av Christian I år 1481 (Haff, Die dänischen Gemeinderechte I, Leipzig 1909, sid. 61). Enligt ett kungl. brev den 1 oktober 1576 (Secher, Corpus constitutionum Daniae II nr 36) till bönderna i Blekinge hade dessa förut haft rätt att till husbehov använda byggnads- och bränslevirke, ja, det var till och med tillåtet för dem att avverka till avsalu. Enligt sagda brev skulle emellertid denna rätt upphöra. Över de åtgärder, som i anledning härav vidtogos av de kungliga ämbetsmännen, besvärade sig bönderna hos konungen själv och uppnådde med sina föreställningar ett förnyat tillstånd att liksom förut använda skogen. Att här icke var fråga om någon rätt för bönderna framgår av brevets ordalydelse: då vi erfara att största delen av dessa skogar ligger oanvänd och vedhuggningen kan tillåtas utan avsevärd skada, skola bönderna ock hädanefter få fritt nyttja kronogodsskogarna (Haff, anf. arb., sid. 62—63). Privilegiet bekräftades den 1 maj 1541, »til saa lenge vi anderledis derom tilsigendis vorder» (Secher, Corp. V nr 89). En liknande rätt hade invånarna i Skåne erhållit. Enligt ett kungl. brev den 26 maj 1566 (Secher, Corp. I nr 315) skulle slättboarna äga att draga in på kronans allmänning och där hugga ved. Redan under 1500-talet förekomma tämligen ofta kungliga påbud, som antingen helt och hållet förbjuda bönderna att hugga ved i skogarna eller inskränka denna deras nyttjanderätt (ex. kungl. brev den 3 mars 1574: »forbydes dem og enhver at hugge i skovene uden det bliver dem udvist af læns mændene eller skovfogderne», Secher, Corp. I nr 692).

Mindre vanliga äro däremot förbud mot utövning av skogsbete i kronoskogarna. Ännu år 1481 medgiver en för hela Skåne gällande förordning bönderna i detta landskap bete i kronoskogarna i den utsträckning, vari det samma dittills utnyttjats. Uttryckligen heter det här: »wele wii at almwen skall nyde theres rette græssbedningh vhindret, som aff gammell tiid waeret haffuer,

fore hwer man. Och skall almwn nyde wor almenningh herefftir, som the aff aereld giort haffue». Konungarnas ekonomiska intresse stod här icke i så stark motsättning till undersåtarna som i fråga om skogarna. Blott där det av bönderna nyttjade skogsbetet låg i närheten av en kungsgård, inskränktes deras rätt i motsvarande mån och förbehålles betet i så vidsträckt mån som möjligt för kungsgårdens behov (Haff, anf. arb. sid. 64).

Naturligtvis kunde konungarna upplåta nyttjanderätt till skog å kronans jord till andra än byar. Så erhöill Falsterbo fyr år 1221 av konung Valdemar tillåtelse till fritt hygge i skogarna däromkring (Åström, Om svensk jordägarerätt, Sthlm 1897, sid. 76) och år 1319 den 16 december (Dipl. Suec. III nr 2216) gav hertig Kristofer Stralsunds borgare, som samtidigt fingo sina privilegier å marknaden vid Skanör och Falsterbo förnyade, rätt att hämta ved i de kungliga skogarna (»in silvis nostris ligna cremabilia licite colligendi et libere secandi habeant potestatem»). Då Kristoffer blivit konung, bekräftade han den 20 augusti 1320 denna rätt (Dipl. Suec. III nr 2253). En del av kungsgårdens mark torde sålunda hava varit betäckt av skog, troligtvis större delen av den nuvarande Skanörs ljung. Att även danska städer kunnat medgivas rätt till skogsfångst å närliggande kronoskogar visar ett kungl. brev den 13 januari 1577 (Secher, Corpus Const. Daniae II nr 49, privilegier för Helsingör: »— — — at de icke skulle befatte denom med de vindfelder, som de hertil hafver haft af omligendis kronens skoufve»). — Enahanda förhållande gällde i fråga om betet. Städerna Skanör och Falsterbo, vilkas borgare hade kreatur, måste härvidlag närmast hava ifrågakommit till mulbete å utmarken intill städerna. Konung Erik (av Pommern) stadfäste också den 25 mars 1410 privilegier för Skanörs borgare (Sv. Dipl. II nr 1275), varigenom han unnade och stadfäste den »så stoor frelsse och nådhe, som the hafwa hafft af andra konunger i Danmarek hafwe warit for oss, med *fægangh* på Knæ¹ och annor marek, som ther til ligger, fra sancte Mårtens dagh och till sancte Olufz dagh, att lææ och sielfwe at bruka och siden om høsten till theres egit fææ». Att betesrätten inskränktes till »Knäet», den närmast staden liggande delen av Knävången, utvisar, att kungsgårdens intresse ej åsidosattes. Privilegiebrevet understryker ock upplåtelsens karaktär av nådebevisning från konungens sida.²

Förmodligen i följd av flygsandens överhandtagande herravälde över de forna betesmarkerna och de nedhuggna eller avbrända skogarna synes kungsgården eller ladugården så småningom hava förfallit. Skanörs och Falsterbo slott förstördes, det förra antagligen i början av 1500-talet och det senare 1596.³ Härefter minskades naturligen kontrollen från det allmännas sida, huru städerna utövade sina rättigheter. Den närmast stadsområdena belägna åkerjord (numera ingående i de så kallade vångarna Skanörs Knävång och Store vång samt Falsterbo vång), som borgarna redan på 1600-talet brukade, utgjorde måhända rester av den gamla kungsgårdens inägor. Så småningom började städerna även begagna sig av torvtäkt å Skanörs ljung, en förmån,

¹ Det nuvarande Knäet.

² Liknande förmån har så sent som 1577 beviljats Helsingörs stad »udi den fellis mark till Helsingör liggendis» (Secher, Corp. II nr 49 — »fellis mark» betyder sålunda icke staden tillhörig samfälld mark).

³ Kristian IV medgav den 11 dec. 1596 fru Christensse Wiffert att nedbryta murarna av Falsterbo förfallna slott för att använda dem till sin sockenkyrka.

vilken torde kunna betraktas såsom av enahanda karaktär med den, slättbönderna hade till vedfångst å kronans skog.¹ Denna rätt till torvtäkt förmenades av naturliga skäl ej heller kringliggande skogfattiga eller skog saknande byar. Närmast torde Lilla Hammars by i den angränsande Stora Hammars socken hava använt sig härav. Jordrevningsprotokollet för åren 1670—1671 upplyser nämligen, att denna by, vilken så när som ett hemman då var av krono natur (troligen upptagen å kungsgårdens mark), hade rätt till torvskörd å ljungen. Någon rätt för städerna till dylik torvtäkt omnämnes emellertid ej i protokollet. Icke heller i sina till skånska reduktionskommissionen den 17 augusti 1687 avgivna redogörelser för den till Skanör och Falsterbo hörande jord m. m. har magistraten omnämnt någon rätt till ljungen. I stället uppgives, att stadsinvånarna hade allenast »små wohninger och lijten obequeme fast jordh uthij Bye och marek».

Äganderätt till den utom stadsområdenas hank och stör belägna jorden, möjligen med undantag för de allra närmaste områdena i vångarna, har sålunda icke under 1600-talet påståtts av borgarne. Däremot synas skiftena i vångarna redan i mitten av 1700-talet hava gått i köp och byte de enskilde innehavarna emellan, liksom ock fasta meddelats å desamma. Att däremot äganderätten till den s. k. utmarken eller ljungen ännu på 1700-talet icke ansetts tillkomma städerna framgår bl. a. därav, att i ett Project till förbättrad och förnyad Förordning om »Jagt och Diurfång» av år 1755 (Brummer anf. saml. sid. 175 ff.). Skanörs ljung uppräknas bland kronoparker i Malmöhus län samt att Konungens befallningshavande i Malmöhus län i ett den 26 juni 1764 meddelat utslag i tvist mellan borgmästaren Magnus Grises arvingar och staden Skanör om bättre rätt till skatteköp av ett utanför ljungmarken beläget marsvinsfänge förmålt sig ej hava kunnat med något fullkomligt skäl och bevis inhämta, vem äganderätten till ljungmarken egentligen tillhörde, emedan den syntes vid 1670 års jordrevning icke blivit annorlunda ansedd än såsom en ofruktbar utmark och allmänning, vilken således till samfällt mulbete ifrån äldre tider blivit nyttjad. Sedan besvär av staden Skanör anförts över nämnda utslag, varigenom borgmästaren Grises arvingar blivit bibehållna vid marsvinsfänget tillika med det därå sökta skatteköpet, hänvisade kammarkollegium, som funnit frågan om marsvinsfänget vara beroende av äganderätten till ljungen, vilken rätt det ej tillkomme collegium att avgöra, genom resolution den 1 oktober 1765 staden att vid vederbörlig domstol sina vederparter därom tilltala och dess utslag avvakta, varefter och sedan om äganderätten till ljungen blivit lagligen dömt, den enes eller andres bättre rätt till skatteköp av marsvinsfänget komme att av Konungens befallningshavande prövas. Över denna kollegii resolution anfördes av magistraten i Skanör besvär hos Kungl. Maj:t, och — alldenstund genom nådig skrivelse till collegium och statskontoret den 14 november 1766 förordnats, att Skanörs stads invånare så dädanefter som dittills finge, såsom den enda tillgång till

¹ Den 2 juli 1617 förbjöd konungen bönderna i Dragsholms län att skära torv på Ellinge ljung eller där hugga enris eller »anden underskouf», utan länsmannens tillstånd. Apledningen angives vara att »en stor uskickelighed skal holdis med torfveskiörd paa Ellinge ljung, at enhver tilholder sig at skierre saa megen torfve som de vilde». (Secher, Corp. III nr 463.)

bränsle betjäna sig av torvskörd på den del av Skanörs utmark, som därtill nyttjades,¹ men att å andra delen av utmarken, som vore bevuxen med pors, vilken hindrade den där befintliga flygsandens utvidgande, porshuggning vid 20 daler s:mts vite vore förbjuden, varav följde, att staden vore i nyttjandet av utmarken, fördenskull och emedan marsvinsfänget efter kollegii anförande grundade sig på *nyttjanderätten* till ljungmarken — prövade Kungl. Maj:t genom utslag den 5 augusti 1772 rättvist såtillvida ändra kammarkollegii utslag, det borde den eller de, som ville vinna någon förment rätt till samma ljungmark och fiske, lagligen därom instämma stadens invånare, och skulle under tiden med skatteköp av marsvinsfänget komma att innehållas.

Rängs, Kämpinge samt Stora och Lilla Hammars byamän anhängiggjorde därefter vid Skytts häradsrätt rättegång mot borgerskapet och invånarne i Skanör och Falsterbo angående bland annat fastställande av viss av byamännen uppgiven rägång mellan byarnas och städernas utmark på Skanörs ljung. Under rättegången hade kronans ombud befallningsmannen Peter Berg angående Kungl. Maj:ts och kronans enskilda rätt till ljungmarken förklarat, att han icke kunnat finna »några sådana fullkomliga skäl och omständigheter, som skulle densamma, med någon av de tvistande parter utslutande, vara någon Kungl. Maj:t och kronan enskilt tillhörig eller så kallad kronosak²». Under framhållande, hurusom *ingen fråga om någon annans än parternas ömsom påstådda bättre rätt* till tvisteparken kunde under rättegången komma under prövning, förklarade Skytts härads synerätt, dit tvisten blivit hänskjuten, genom dom den 28 april 1780 det vara bevisat, att byamännen ägde ostridig del och följaktligen äganderätt i ljungmarken, varjämte synerätten fastställde rägång mellan byarnas och städernas ägor å ljungmarken. Bland domskälen anfördes bland annat, att av från lantmäterikontoret i original införskaffade samt åren 1699 och 1700 av lantmätaren Anton Ciöpinge upprättade kartebeskrifningar inhämtats, att kärandena hade den tiden haft oskiftad del i ljungen till torvskörd och nyttjande och ljungen till fälad och det dessutom enligt den år 1762 hållna syn över ljungen och marsvinsfängets belägenhet anmärkts, att i alla skattevärderingar, som över de i kärande byarna varande och till skatte köpta hemmanen hållits, mulbete och torvskörd på ljungmarken blivit ansett och upptaget såsom en hemmanens tillhörighet, för vilken de ock skattlagts.

Skånska lagmanssynerätten i Malmöhus län, varest städerna sökte ändring i berörda dom, utlät sig den 18 augusti 1780 i tvisten genom sedermera lagakraftvunnen dom, bland annat, att *som byamännens påstående ej sträckte sig längre i väster än till de av dem uppviste råmärkena Blaxöhr och Signildsskär i havet, Bolebäck, Skjälrännan, Skjälsten och Gråbackarna på landet, funne lagmanssynerätten, det denna tvist ej anginge den väster om dessa märken belägna andel av Skanörs ljung*, utan förklarade rätten *densamma* med där utanför varande fiskevatten och lägenheter såsom en *städerna Skanörs och Falsterbo ostridiga tillhörighet*, men vad anginge parternas ömsom påstådda rättighet till den öster om dessa märken belägna del av ut-

¹ Detta medgivande förnyades genom nådigt brev den 4 juli 1792 under förbehåll av vissa i brevet intagna villkors iakttagande.

² Skall vara »kronopark».

marken, så alldestund borgarne i Skanör och Falsterbo varken med gamla och laggillda brev och skrifter eller vittnen och trovärdige män gittat visa och bevisa, det hela den s. k. Skanörs ljunemark tilltyt dem från äldre tider såsom stadsjord eller städernas tillhörighet eller nu tillkomme dem samt de ej heller förmått uppgiva någon säker gräns eller märken, som rätteligen utvisade deras påstådda förmenta ljunemark utan nästan varje gång i den omständigheten stannat i olika beslut samt de handlingar lagmanssynerätten blivit förebragta på intet sätt å kärandesidan medfört andra skäl än namnet Skanörs ljun, som staden Skanör snarast givit ett till flera bolstäder gränsande fält, prövade lagmanssynerätten jämväl på vissa andra anförda skäl rättvist och skäligt att häradssynerättens dom i så måtto gilla och fastställa, som rågången mellan Skanör och Falsterbo socknar och utmark, å ena, samt Lilla och Stora Hammars, Rängs och Kämpings byars samfällda betesmark, å andra sidan, på den så kallade Skanörs ljun då som i urminnes tider skulle bliva och förbliva i havet från den emot Blaxöhr i strandviken Höhl utlöppande Bolebäck, så Skjälrännan uppföre till den s. k. Skjälsten och så samma ränna uppföre i söder i rätt linje över Gråbackarna till havsstranden utanföre Blindskär eller Signildsskär, på sätt upprättad karta utvisade, vilken rälina även skulle bliva en ständig oföränderlig gräns för landets och stadens domsrättighet och därför borde förse med laga rå och rör, då domen vunnit laga kraft. I följd därav och så länge ljunemarken vore mellan parterna oinstängd, finge så många kreatur, de å ömse sidor själva kunde vinterföda, gå där klöv om klöv, så framt de ej, på sätt i förra tider skett, annorlunda därom kunde åsämjas; men till annat nyttjande av ifrågavarande marker, över gränsen till torvskörd eller intagor, vore ingendera sidan berättigad, *Kungl. Maj:t och kronan sin av svarandena i handlingarna medgivna jakt-rättighet härvid förbehållen.*

Genom 1780 års domar har visserligen äganderätten till Skanörs ljun fastslagits i förhållandet mellan byarna och städerna. Utgångspunkten har emellertid synbarligen varit det felaktiga antagandet av en samäganderätt för parterna till hela området, under det i själva verket ursprungligen rätten bestått i gemensamt prekärt nyttjande av vissa förmåner å den kronopossession, å vilken så väl städerna anlagts som byarna upptagits. Då detta i själva verket varit kronans och kronan ej varit i målet instämd kunna domarna naturligtvis ej äga giltighet gent emot kronan. Detta framgår ock av häradsrättens yttrande, att här icke vore fråga om någon annans än parternas ömsom påstådda bättre rätt till tvisteparken. Kronoombudet har visserligen förklarat, att han icke kunnat finna »några sådana fullkomliga skäl och omständigheter, som skulle densamma med någon av de nu tvistande parter uteslutande vara Kungl. Maj:t och kronan enskilt tillhörig eller så kallad kronosak».¹ Detta yttrande torde emellertid icke innebära annat än att han för sin del för det dåvarande saknade anledning att ifrågasätta äganderätt för kronan. Någon disposition av kronans eventuella rätt lärer sålunda yttrandet ej innebära, vartill för övrigt ombudet saknade befogenhet, då kronan icke var i målet stämd.

Den mark, som genom ovanberörda domar tillerkändes staden, synes av

¹ Skall vara »kronopark».

städerna själva hava betraktats såsom deras gemensamma tillhörighet. Uppå borgerskapets i Falsterbo ansökning den 17 februari 1797 att av den utanför staden belägna med Skanör gemensamma utmarken få till uppodling inhägna och mellan sig fördela ett närmare angivet område, som då endast tjänade för svinen att upprota, har städernas magistrat, under anförande, bland annat, hurusom vissa delar av den gemensamma utmarken redan blivit borgerskapet i Skanör till enskilt nyttjande upplåtna, genom utslag den 8 maj 1797 prövat skäligt bevilja borgerskapet i Falsterbo *enskild nyttjanderätt* till det ansökta området, dock med föreläggande, bland annat, att området skulle av vederbörligen förordnad lantmätare skiftas mellan borgerskapet, samt under villkor att de vid laga delningen gårdar och hus tillfallande jordlotter aldrig finge skiljas därifrån genom köp, byte eller gåva utan beständigt dem åtfölja såsom en tillhörighet. Genom resolution den 20 april 1798 har detta utslag blivit av Konungens befallningshavande i länet fastställt. Det till Falsterbo borgerskap sålunda upplåtne område blev därefter under namn av »Fidden» år 1807 av kommissionslantmätaren Klercks vikarie E. M. Rosell å karta avfattat och mellan borgarna fördelat. Enligt beskrivningen till nämnda karta innehöll området 36 tunnland 22¹/₄ kappland, däri inberäknat 12³/₄ kappland vägar, samt uppdelades i 46 lotter om 25¹/₄ kappland vardera. Med nämnda areal finnes även Fidden upptagen å den av Gustaf Ljunggren på föranstaltande av kommittén till undersökning av grunderna för städernas beskattning år 1853 upprättade karta över städerna Skanör och Falsterbo med därtill lydande ägor.

Redan år 1779 den 30 november hade Konungens befallningshavande meddelat fastställelse å en av magistraten medgiven upplåtelse till *borgerskapet i Skanör* av vissa områden av utmarken mot utgörande av *viss städja till staden* vid ombyte av innehavare. I följd härav förrättades enligt en av E. M. Rosell år 1812 den 23 november upprättad karta med beskrivning delning av tre av dessa områden *Gässlingekroken, Knäet och Toslussan*. Enligt Ljunggrens karta innehåller Gässlingekroken en areal av 9 tunnland 1 kappland, Toslussan 7 tunnland 14 kappland och Knäet 25 tunnland 4 kappland.

År 1813 verkställdes skattläggning å den inom städernas jurisdiktion liggande mark och befanns härvid de olika delarna hava följande areal: a. och b. *Skanörs store vång åker* (sandmylla) 404 tunnland 20 kappland, b. och c. *Skanörs knäsvång* sandmylla 306 tunnland 20 kappland, d. och e. *Lagmanshejdan* sandmylla 12 tunnland 20¹/₄ kappland, f. och g. *Falsterbo vång* åker och något äng tillhoppa 410 tunnland 8 kappland, h. och i. *städernas tomter*¹ med därintill belägna *hejdor samt torg, gator och gränder* tillhoppa 79 tunnland 24 kappland (i Skanör 53 tunnland 24 kappland, i Falsterbo 26 tunnland), *utmarken*: k. Skanörs *ljung*, innehållande några till bete tjänliga fält, 709 tunnland 2 kappland, l. *betesmark* med några flygsandsfält 366 tunnland 17 kappland, m. *all övrig utmark* inberäknat inhägnaderna vid Skanör, Knäet och Toslussan samt vid Falsterbo Fidden med visst undantag, innefattande huvudsakligen flygsandsfält en del dock tjänlig till bete, 823 tunnland 4 kappland, n. *holmarna Hof*, av enahanda beskaffenhet, 72 tunnland 20 kappland, o. *det så kallade Näset* av samma natur, 14 tunnland 16 kappland och p. *Gräbackarna*, flygsandsfält 45 tunnland 14 kappland, summa utmark 2,031 tunnland 9 kappland. Hela om-

¹ Ödestomter inberäknade.

rådets areal utgjorde 3,245 tunnland 5. kappland med ett uppskattningsinnehåll av 286 tunnland 2.⁸⁷⁷ kappland.

En i Skanörs västra vång belägen jord om 5 kvadratrev 25 kvadratstänger (»ett Långeskifte nr 49 i Skanörs store vång»), som förut varit anslagen Malmö hospital men sedermera indragits till kronan, har genom köpebrev den 20 mars 1896 av domänstyrelsen försålts till Anders Jakob Rosenström.

Genom nådigt brev den 25 november 1898 förklarades på framställning av allmänna rådstugan i Skanör med Falsterbo hinder icke möta för staden, att av sin gemensamma utmark upplåta — utom 35 hektar för anläggning av en havsbadanstalt vid Falsterbo — nödig mark för banvall och stationsplan för en järnväg från Vellinge station på Malmö—Trelleborgs järnväg till Skanör med Falsterbo. Genom nådigt brev den 10 oktober 1902 har vidare staden medgivits att för anläggning av en havsbadanstalt vid Falsterbo av stadens gemensamma mark ytterligare upplåta visst område om minst 70 hektar. Någon misstanke, att äganderätten tillkomme kronan, synes då ej ännu hava framkommit. I intetdera ärendet hördes kammarkollegium.

Hos Kungl. Maj:t förmälde därefter åtskilliga ägare av gårdar i Falsterbo, att Vellinge—Skanör—Falsterbo järnvägsaktiebolags järnväg framdragits genom största delen av de jordlotter, som tillhörde östra, och några av dem, som tillhörde västra skiftet av den så kallade *Fiddevången*, vilken utgjorde gårdejorden till sökandenas fastigheter i Falsterbo,¹ samt att, därest för järnvägsanläggningen toges i anspråk endast de å en ansökningen bifogad karta angivna områden av Fiddevången, återstående delar därav komme att bli nästan värdelösa för annan ägare än järnvägsbolaget, och anhölle fördenskull sökandena, att Kungl. Maj:t måtte medgiva, att för järnvägsanläggningen icke erforderliga delar av ifrågavarande jordlotter finge från respektive gårdar avskiljas och till bolaget försäljas. Sedan vederbörande yttrat sig samt kammarkollegium och justitiekanslersämbetet därvid ifrågasatt, att äganderätten till förevarande jord rätteligen borde tillkomma Kungl. Maj:t och kronan, avlät Kungl. Maj:t den 9 mars 1906 till riksdagen proposition med förslag, att riksdagen måtte medgiva, att kronan avstode från den rätt till *Fiddevången*, som tilläventyrs kunde tillkomma kronan. Den 19 maj 1906 anmälde riksdagen sig icke hava något att emot nämnda framställning erinra, och fann Kungl. Maj:t den 22 juni 1906 ifrågavarande ansökning icke föranleda annat yttrande än att Kungl. Maj:t, efter av riksdagen lämnat medgivande, förklarat sig avstå från den rätt till *Fiddevången*, som tilläventyrs kunde tillkomma kronan.

Stockholm och kammaradvokatfiskalskontoret den 10 september 1919.

Erik Schalling.

¹ De å borgargårdarna i Skanör och Falsterbo, enligt vad ovan förmäls, fördelade områdena Fidden, Gässlingevången, Toslussan och Knäet benämnas »gårdejordar».